

باسمه تعالی

شایستگی های دانشجو معلمان در برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان

دومین گردهمایی گروه آموزشی علوم تربیتی و
روانشناسی، و کارگروه کارورزی
دانشگاه فرهنگیان اصفهان
پردیس فاطمه زهرا س / مرکز شهید رجایی

تهیه و تنظیم : پوران خروشی
دکترای برنامه ریزی درسی
۲۹ فروردین ماه ۱۳۹۶

لی شولمن انواع دانش معلمی را به هفت نوع تقسیم می کند که عبارتند از:

- ① ۱- دانش موضوعی یا محتوایی،
- ② ۲- دانش عمومی تربیتی یا دانش پداگوژیکی، شامل راهبردها و اصول مدیریت کلاس درس و سازما ندهی مناسب موضوعهای درسی،
- ③ ۳- دانش دانش آموز یا دانش درباره یادگیرندگان و خصوصیات آنها،
- ④ ۴- دانش محتوایی تربیتی یا پداگوژیکی محتوایی،
- ⑤ ۵- دانش درباره موقعیت تربیتی شامل ویژگیهای فرهنگی، اجتماعی و موقعیت مدرسه
- ⑥ ۶- دانش درباره هدفها، مقاصد و ارزشهای تربیتی و زمینه های تاریخی و فلسفی
- ⑦ ۷- دانش برنامه درسی (که در دسته بندی متأخر اضافه شده است) (۱۹۸۷).

۱- دانش موضوعی یا محتوایی:

● دانش موضوعی یا محتوایی، عبارت از دانشی است که باید توسط معلمان تدریس شود و دانش آموزان آن را فراگیرند. معلمان باید نسبت به موضوع مورد تدریس آگاهی و دانش لازم را داشته باشند. موضوعات تدریس با یکدیگر متفاوت و هریک از ماهیت، نظم، روش و چارچوب منحصر به خود برخوردارند که معلمان باید درباره آنها دانش و آگاهی لازم را فراگیرند. مفاهیم اساسی موضوع درسی، دامنه فلسفی- تاریخی موضوع، رابطه آن با سایر موضوعات، اهمیت موضوع برای فرد و جامعه و ساختار دانشی موضوع در بعد دانشی موضوعی ارائه می گردند.

۲- دانش عمومی تربیتی:

● دانش پداگوژیکی یا تربیتی، با ارائه مباحثی از موضوعاتی مانند فلسفه، تاریخ آموزش و پرورش، روانشناسی رشد، و روانشناسی پرورشی، جامعه شناسی عمومی، و جامعه شناسی آموزش و پرورش، تعلیم و تربیت اسامی، نظریه های یادگیری و روشها و فنون تدریس، راهنمایی و مشاوره و مدیریت آموزشی شکل می گیرد. این دانش، درباره ماهیت تعلیم و تربیت، یادگیرنده و اصول و راهبردهای کلی انتقال محتوا بحث می نماید. چنین دانشی برای معلمان لازم است اما به تنهایی برای تدریس کفایت نمی کند (ساکی، ۱۳۹۲).

۳- دانش دانش آموز یا دانش درباره یادگیرندگان:

- دانش در باره یادگیرندگان، دانشی است که معلمان، یا به تجربه و یا از طریق مطالعه روا شناختی، از دانش آموزان دوره ای که در آن تدریس می کند به دست می آورند. در واقع این نوع دانش علاوه بر اینکه بخش روانشناسی رشد دانش قبلی را پوشش می دهد، متناظر با شناخت از دانش آموزان یک کلاس در یک سال تحصیلی خاص است که معلم در آن کلاس مشغول به تدریس است.

۴- دانش محتوایی تربیتی یا پداگوژی محتوایی:

- دانش محتوایی تربیتی شامل مفاهیم مهم حوزه موضوعی، توضیح ها، مثالها، اشکال و تفسیرهای مهم آن حوزه موضوعی و مفاهیم مربوط به دانش آموزان، تفاوت‌های سنی و پیش زمینه های آنها است (شولمن، ۱۹۸۷). از دیدگاه شولمن، دانش محتوایی تربیتی فعالیتهای معلم را در کلاس درس هدایت می کند و به او کمک می کند که چگونه محتوای علمی را سازماندهی و ارائه کند. در حقیقت، دانش محتوایی تربیتی ترکیبی از موضوعهای تخصصی و دانش یادگیرندگان و ویژگی های آنهاست. هدف آن، تلفیق دانش های عام تعلیم و تربیت با زمینه عملی واقعی است و از این نظر یک نوع دانش عملی محسوب می شود.

شایستگی های کلیدی در برنامه درسی تربیت معلم

Key Competency

● شایستگی های کلیدی که در تولید برنامه درسی تربیت معلم دارای نقش کلیدی هستند عبارتند از:

● ۱- شایستگی های معطوف به دانش موضوعی (شایستگی تخصصی رشته)

● **Content Knowledge (CK)**

● ۲- شایستگی های معطوف به دانش تربیتی

● **Pedagogical Knowledge (PK)**

● ۳- شایستگی های معطوف به عمل تربیتی موضوعی

● **pedagogical Content Knowledge (PCK)**

● ۴- شایستگی های معطوف به دانش عمومی

● **General Knowledge (GK)**

۱- شایستگی های معطوف به دانش موضوعی (شایستگی تخصصی رشته)

Content Knowledge (CK)

- **بیان کلی:** تسلط نسبی به فرایند و برآیند دانش موضوعی تخصصی و احیاناً حوزه های دانشی دیگر (حسب اقتضای برنامه درسی و حوزه های یادگیری در برنامه درسی ملی) برای دست یابی به مثابه یکی از پیش نیاز های شایستگی تدریس اثربخش.
- **بیان تشریحی:** این شایستگی مشتمل بر دو بعد اصلی دانش - تخصصی است:
اول دانش موضوعی یا دستاوردهای علمی که می توان آن را علم به مثابه محصول نامید؛
و دوم دانش روشی یا روش های علمی که می توان آن را علم به مثابه فرایند قلمداد کرد.

۱- شایستگی های معطوف به دانش موضوعی (شایستگی تخصصی رشته)

Content Knowledge (CK)

- پیامدهای مورد انتظار: از دانشجو انتظار می رود:
- از دانش تخصصی و روش های مطالعه در حوزه علمی مربوطه برای حل مسائل علمی / هدایت دانش آموزان در موقعیت های یادگیری استفاده نماید.
- با درک عمیق دانش تخصصی بتواند مفاهیم، مهارت های اساسی و روش های مطالعه در برنامه درسی دوره را بازشناسی و آن را برای طراحی فرصت های یادگیری متنوع (تطبیق برنامه درسی) مورد استفاده قرار دهد.
- به دانش آموزان در درک مسائل به روش علمی و یافتن راه حل ها برای موقعیت های ناشناخته کمک نماید.

۲- شایستگی های معطوف به دانش تربیتی

Pedagogical Knowledge (PK)

● **بیان کلی:** آشنایی با دانش تربیتی و فهم اصول و روش های کاربرست آن در موقعیت های مختلف تربیتی و کسب توانایی موقعیت شناسی به همراه قابلیت تشخیص احکام تربیتی متناسب با موقعیت های واقعی تربیت به زبان علم تربیت (علوم تربیتی) و توانایی بکارگیری روش های پژوهش تربیتی در حل مساله های خرد موقعیت های تربیتی (اقدام پژوهی) را شامل می شود.

۲- شایستگی های معطوف به دانش تربیتی

Pedagogical Knowledge (PK)

● **بیان تشریحی:** این شایستگی مشتمل بر انواع دانش-های حوزه تعلیم و تربیت است. این دانش ها مشتمل بر ماهیت تربیت، موقعیت شناسی تربیتی (واقعیت افراد درگیر در تربیت از حیث وجوه فردی و جمعی و حقیقت محیط دربردارنده فرایند تربیتی) و فرصت های تربیتی و آثار آن است. این زمینه های دانش تربیتی در دو عرصه مهم حیات بشر، متبلور شده اند: علم و دین. به همین علت هر دو حوزه مذکور مورد توجه است و شایستگی تربیتی در دو بخش مرتبط پیگیری می شود: بخش معطوف به دانش علمی (علوم تربیتی) و بخش معطوف به دانش دینی (تربیت اسلامی).

۲- شایستگی های معطوف به دانش تربیتی

Pedagogical Knowledge (PK)

- پیامدهای مورد انتظار: از دانشجو انتظار می رود:
- از یافته های علمی برای یافتن راه حل های اثربخش در موقعیت های تربیتی تجربه نشده استفاده کند .
- در تعامل با دانش آموزان / همکاران / اولیاء برای حمایت از یادگیری همه دانش آموزان (اعم از دانش آموزان عادی، تیزهوش، دارای نیازهای ویژه) یا حل مسئله های تربیتی در سطح کلاس درس / مدرسه مبتنی بر یافته های علمی / اصول و مبانی تربیت اسلامی تصمیمات قابل دفاع اتخاذ نماید .
- با درک تنوع فرهنگی و اجتماعی دانش آموزان و پیچیدگی های آن، روابط عادلانه و منصفانه ای را با تمامی ذینفعان برای تدارک موقعیت یادگیری اثر بخش برقرار نماید .
- به دانش آموزان در درک قابلیت ها و محدودیت های خود و چگونگی مدیریت آن برای داشتن یک زندگی سالم کمک نماید.

۳- شایستگی های معطوف به عمل تربیتی موضوعی

pedagogical Content Knowledge (PCK)

- **بیان کلی:** شایستگی حاصل از درهم تنیدگی و ادراک ترکیبی دانش موضوعی و دانش تربیتی است که برای بکارگیری در موقعیت تربیتی حاصل آمده و امکان آموزش (تربیت) مدرسه ای در رشته تخصصی را فراهم می کند و با قابلیت به کارگیری تلفیقی (توامان) شایستگی موضوعی و شایستگی تربیتی در موقعیت تربیتی خاص متبلور می شود. این شایستگی، نوعی برآیند ترکیبی است و با ادراک دانش، فهم مساله، انطباق تجربه و تولید نظر همراه است. این شایستگی، توان اجتهادی معلمی در موقعیت تربیتی دارای مصداق خاص آموزش موضوع است.
- **بیان تشریحی:** آنچه در اینجا مطرح است، تلفیق وجه کاربردی شایستگی های تربیتی و وجه آموزشی شایستگی های موضوعی است. می توان آن را مشتمل بر «دانش های ترکیبی رشته»، «برنامه ریزی درسی رشته»، «آموزش رشته» و «خلق موقعیت های تربیتی اثربخش در رشته» در درس (موضوع) خاص قلمداد کرد.

۳- شایستگی های معطوف به عمل تربیتی موضوعی

pedagogical Content Knowledge (PCK)

- پیامدهای مورد انتظار: از دانشجو انتظار می رود:
- توانایی های کسب شده را در تلفیق دانش موضوعی و تربیتی در سطح مدرسه و کلاس درس در قالب رفتار حرفه ای منعکس نماید.
- از ظرفیت ها و محدودیت های فناوری اطلاعات و ارتباط در حوزه آموزش تخصصی برای خلق / غنی سازی فرصت ها آموزشی / تربیتی و توسعه توانایی های حرفه ای خود استفاده نماید.
- از مهارت های حرفه ای کسب شده برای تعامل با دانش آموزان، اولیا، همکاران و مراکز علمی / پژوهشی استفاده نموده و آن را برای پاسخ به نیاز ها / نوسازی تجربیات شخصی و ارتقاء ظرفیت های حرفه ای خود به کار بگیرد.
- احساس و معنا را به عنوان بخش جدایی ناپذیر از فرایند یادگیری تلقی نموده و از آن به عنوان راهکاری برای شناسایی و تقویت ظرفیت هایی چون قوه تخیل، تصور، تفکر استعاره ای و شهودی در دانش آموزان کمک بگیرد.

۴- شایستگی های معطوف به دانش عمومی

General Knowledge (GK)

- **بیان کلی:** فهم امور مرتبط با فرهنگ، دین، زبان و سیاست را می توان شایستگی های عمومی قلمداد کرد. این شایستگی ها زمینه لازم برای تحلیل موقعیت ها و تصمیم گیری مناسب را فراهم می کنند و انجام کار متعهدانه را برای معلم ممکن می سازند .
- **بیان تشریحی:** شایستگی های عمومی مشتمل بر دانش دینی، دانش زبان مادری، دانش فرهنگی - سیاسی و دانش زبان بین المللی است .

۴- شایستگی های معطوف به دانش عمومی

General Knowledge (GK)

- **پیامدهای مورد انتظار: از دانشجو انتظار می رود:**
- ضمن کسب مهارت های زبان مادری، قادر باشد از زبان فارسی به عنوان زبان رسمی آموزش برای تعاملات موثر شفاهی و کتبی با دانش آموزان استفاده کند.
- از ظرفیت ها و محدودیت های تربیتی حاصل از باورها و تجربیات فرهنگی - سیاسی آگاهی داشته باشد و بتواند بر اساس این آگاهی به خلق فرصت های یادگیری ماندگار اقدام کند.
- با برخورداری از توان زبان بین المللی، فرصت های لازم برای تامل با نهادهای علمی / پژوهشی / اجرایی را در سطح جهانی فراهم کند و از تجربه همتایان خود در نظام های دیگر آموزشی بهره گیرد .
- دین و اخلاق را به عنوان بخش جدایی ناپذیر از فرایند آموختن تلقی نموده و خود به مثابه یک اسوه در محیط تربیتی عمل نماید.
- به عنوان یک معلم از نقش تربیتی سلامت و بهداشت شخصی آگاه باشد و باور به حفظ محیط زیست را در عمل حرفه ای خود متبلور نماید.

با سپاس از حسن توجه شما
موفق باشید

خدا یا چنان کن سرانجام کار
تو خشنود باشی ما رستگار